МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
ЧЕЧЕНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Частное профессиональное образовательное учреждение
«Наурский социально-экономический колледж»

УТВЕРЖДАЮ
Директор ЧПОУ «НСЭК»
__________ Х.С.Хачукаев
Приказ №10 от 15 02 2022г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

ОД.12.01 Родной язык и родная литература

Основной профессиональной образовательной программы

программа подготовки квалифицированных рабочих, служащих.
по профессии
09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации

ст. Наурская
2022г.

Рабочая программа рассмотрена и одобрена предметной (цикловой) комиссией

Председатель предметной (цикловой) комиссии

____________________ М.У.Магомадов

Протокол № _______

от «___» ____________ 2022г.

Рабочая программа учебной дисциплины разработана на основе Федерального государственного образовательного стандарта по специальности среднего профессионального образования **09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации**

Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 2 августа 2013 г. № 854 "Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта среднего профессионального образования по профессии 230103.02 Мастер по обработке цифровой информации» С изменениями и дополнениями от: 9 апреля 2015 г. (Зарегистрировано в Минюсте России 20.08.20183N29569)

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УР ЧПОУ «НСЭК»

________________ А.С.Муртазалиева

«____» _____________ 2022г.

Рабочая программа учебной дисциплины ОД .12.01 по профессии

09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации

Разработчик: преподаватель ЧПОУ «НСЭК» - М.У.Магомадов

Кхеторан кехат

Нохчийн маттана лерина долу х1ара документ кхоьллина юкъара дешаран а, коьрта юкъара дешаран а пачхьалкхан программин буха т1ехь. Программо предметан чулацам схьа а боьллу, бовза а бовзуьйту, билгалбоккху. Белхан программо, нохчийн мотт 1аморан 1алашонца цхьаьна а дог1уш, дешархой кхиоран, кхеторан, 1аморан а юкъара некъаш довзуьйту.

Нохчийн мотт - иза нохчийн къоман а, Нохчийн республикин пачхьалкхан а мотт а, къоман истори, культурин бух а бу. Мотт адамийн дахарехь уггаре мехала г1ирс бу. Цуьнца доьзна ду къоман кхиар а.

Юккъерчу юкъарадешаран хьукматехь ша-тайпа меттиг д1алоцу нохчийн матто. Иза вовшашца юкъаметтигаш д1акххехьарехь, гонахара дахар довзарехь, кхетош-кхиорехь мехала г1ирс бу.

Нохчийн мотт караберзоро таро лур ю дешархошна вовшашца юкъаметтигаш д1акхехьа, боккхачу кхиамца кхидолу меттанаш а, дешаран предметаш а 1аморехь онда г1ортор хилла д1ах1отта а, хийцалучу х1окху дахарехь шен меттиг карон а.

Х1ума довзаран г1ирс ша хиларе терра, матто ойла кхиаярна а, интеллектуальни а, кхолларараллин хьуьнарш кхиорна а, шаьш кхочушдечу дешаран г1уллакхийн шардарш карадерзорна а, шен хаарш лакхадахарна а, ша-шен вовзийтарна а т1ехь аьтто бо.

Шен къоман культура а, литература а, синъоьздангаллин мехаллаш а, дуьненан 1илма а, культура а йовзарехь мехала г1ирс а бу нохчийн мотт.

Нохчийн мотт дешархо къоман г1иллакх-оьздангаллин буха т1ехь кхиорехь, цуьнгахь кхидолчу къаьмнашка лерам хилийтаран коьртач1аг1о а ю.

Дешаран декхарш кхочушдарехь ненан матто ден г1уллакх ч1ог1а мехала ду.

Ненан маттахь ечу ойлано 1амочух кхета г1о до берашна.

Ненан мотт хаaро дешархошна г1о до гонахарчу дуьнене болу кхетам а, цунах лаьцна долу хаарш а шордан а, боккхачу кхиамца оьрсийн а, кхидолу меттанаш а, дешаран предметаш а 1аморехь ненан маттехь г1ортор каро а. Цу шина матто йоза-дешар 1аморехь, кхетамца кхиарехь боккха аьтто бо.

[illegible]
дешархошна йовзийта а, берашкахь ненан матте безам кхио а. Цуьнца цхьаьна

хьехархочо кхочушдан деза патриотизман, халкъийн доттаг1аллин ойланехь дешархой кхетош-кхиор.

Дешаран хьукматехь ненан мотт хьехар мегз ан 1илманан буха т1ехь д1ахьош хила деза.

Ненан меттан хьехархочо шен балха т1ехь пайдаоьцу меттан бакъдерш вовшашца дустаран кепех. Меттан цхьанатайпанарчу а, цхьанатайпанара доцчу а, терачу а, вовшех дозуш долчу а бакъдолчаьрца дустар дал оран кепаш мотт хьехаран балха т1ехь пайде а, дика суртх1оттон а, берашна к1орггера хаарш луш а, мехала а ю. Ч1ог1а мехала ду оьрсийн меттан бакъдолчаьрца ненан меттан бакъдерш дустаран кепах пайдаэцар.

Ненан матте дешархойн безам кхиор лакхадаккхар ца хилча ца торуш ду. Ненан меттан суртх1отторан г1ирсаш а, исбаьхьаллин башхаллаш а йовзийтар, цу мехалчу хазнех пайдаэца дешархой 1амор нийса кхочушдан деза.

Документан д1ах1оттам

Нохчийн меттан белхан программа дийна цхьа документ ду, цу юкъадог1у:

Кхеторан кехат

1.Карадерзо деза предметни жам1аш

2. Программи чулацам

3.Дешаран-тематикин план

1.Карадерзо деза предметни жам1аш

Результаты обучения (освоенные умения, усвоенные знания)	Формы и методы контроля и оценки результатов обучения
Освоение содержания учебной дисциплины «Родной язык и родная литература» обеспечивает достижение студентами следующих результатов:	
Предметни: -базови кхетамаш караберзор: мотт а, къамел а, барта а, йозанан а къамел, диалог, монолог, къамел даран хьелаш, литературни меттан норманаш, текст, меттан система: фонетика, орфоэпи, лексика, фразеологи, дешан х1оттам, дошкхоллар, морфологи, синтаксис, орфографи, пунктуаци; - нохчийн меттан коьрта меженаш а, церан билгалонаш а евзаш хилар, дешан, дешнийн цхьаьнакхетарийн, предложенийн тайп-тайпана таллам бан хаар; - юкъаметтигаш а, хьелаш а тидаме а оьцуш, шен къамелехь нийса меттан дакъойх пайда эцар; - нохчийн меттан фонетически, лексически системийн, грамматически д1ах1оттаман коьрта башхаллаш евзаш хилар; - нохчийн литературни меттан норманаш а, къамелан оьздангалла а евзаш хилар а, барта а, йозанан а аларех шен къамелехь пайда эца хаар; - тайп-тайпанчу лингвистически а, ткъа иштта шинаметтан а словарех пайда эца хаар; - тайп-тайпанчу жанрийн, хот1ийн (стилан) тексташ юкъарчу чулацамах кхеташ еша хаар: исбаьхьаллин (стихаш, эшарш, дийцарш, романийн, повестийн дакъош), дешаран-1илманан (1аматаш, хрестоматеш т1ера тексташ), 1илманан-г1араевлла (шуьйра девзаш долчу журналаш т1ера статьяш), публицистически (хроника, информационни хаам, комментари), г1уллакхан (анкеташ, тоьшаллаш и дl. кх. а); -лергана хазарехь юккъерчу барамехь (хьехархочун, телевиденин, радион дикторан къамел) бовзуьйтучу хаамах кхетар; - юкъаметтигаш д1акххехьаран тайп-тайпана хьелаш тидаме а оьцуш, массо кепара жанрийн,	Фронтальныйопрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся. Оценка действий обучающихся на практических работах. Фронтальныйопрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся. Оценка действий обучающихся на практических работах.

хоттинин (стилан) тексташ кхоллар, кхамел долоран юьхь шегахь а йолуш, 1ер-дахаран, дешаран, социокультурни теманашна г1иллакхехь диалогаш д1аяхьа хаар; - хаамийн хьостанах санна пайда эцарца текстаца болх бан а, текстан массо кепара анализ ян а, текстан хаамийн коьрта кепаш плане, тезисе, конспекте а юхакечъян хаар; - текстан дакъош нохчийн маттера оьрсийн матте гочдар.	

2. Программни чулацам

Раздел 1. Родной язык

Д1адолор

Мотт а, цуьнан коьрта билгалонаш а, маь1наш а.

Мотт юкъараллин г1ир бу.Адамийн уьйран, кхиаран, къийсаман г1ирс.Мотт ойланан дег1.Литературни мотт.Литературни метан законаш,норманаш

Практическое занятие

Талламан болх.

Лексикологи

Нохчийн меттан дешнийн хазна. Омонимаш, синонимаш, антонимаш. Архаизмаш, историзмаш, неологизмаш.Нохчийн меттан а, т1еэцна а дешнаш.Литературни меттан лексикан тайпанаш.Литературни мотт а, диалекташ а.Нохчийн меттан фразеологически карчамаш.Нохчийн метан дошамаш.

Практически болх

Дешнашна доьхьал синонимаш, антонимаш, омонимаш дало.

Ширачу дешнийн маь1на дастар

Текстан стиль билгалъяр

Х1ора диалектехь дешнаш дахкор

Талламан болх. Кхочушдо шардар № 71, 73, 74. Т1едиллар кхочушдеш

Талламан болх. (Нийсаниг харжар)

Фонетикан хаамаш.

Мукъачу аьзнийн тайпанаш. Доца шеконан мукъа аьзнаш (а, у, и.).

Нийсааларан бакъонаш.Дешнаш сехьадахаран бакъонаш.

Практически болх

Фонетически талла дешнаш.

Морфологи а, орфографи а.

Нохчийнорфографехлаьцнабоццахаамаш.

Доккхаэлпяздаранбакъонаш.Дешан латтам. Дошкхолларх а, дешнийн форманех а кхетам балар.

Практически болх

Синтаксически талла предложенеш.

Къамелан дакъош.

Ц1ердешнийн легарш, церан нийсаяздар.

Билгалдешнийн легарш а, церан нийсаяздар а.

Терахьдешнийн кхолладалар, легар, церан нийсаяздар.

Ц1ерметдешнийн легар, нийсаяздар.

Хандешнийн хенийн чаккхенаш нийсаязъяр.

Хандешнийн спряженеш, церан нийсаязъяр.

Нийса йоцу спряжени.

Куцдош, цуьнан тайпанаш.

Дешт1аьхье а, цуьнан нийсаязъяр а.

Хуттургаш, церан тайпанаш нийсаязъяр.

Дакъалгаш, церан тайпанаш,нийсаяздар.

Айдардешнаш, церан тайпанаш нийсаяздар.

Синтаксис, пунктуаци

Цхьалхе предложени

Дийцаран, хаттаран, айдаран, т1едожоран предложенеш. Предложенехь дешнийн синтаксически уьйр а, цуьнан тайпанаш а.

Подлежащиний, сказуеминий юккъехь тире.

Цхьалхечу предложенин кепаш къесто хаар: юьхьан а, билгала-юьхьан а, билгала-юьхьан а, юкъара-юьхьан а, юьхьаза а, юьззина а, юьззина йоцу а предложенеш.

Предложенин цхьанатайпанара меженаш, церан нийсаязъяр. Цхьанатайпанара а, цхьанатайпанара боцу а къастамаш.

Предложенин шакъаьстина меженаш.Шакъаьстина юххедиллар, цуьнан нийсаяздар.

Латтаман дурс, цуьнан нийсаяздар. Юкьадало дешнаш, предложенеш, т1едерзар, айдардешнаш, церан нийсаяздар. Дешнаш-предложенеш **х1аъ, х1ан-х1а**.Йозанехь цхьалхечу предложених нийса пайдаэца хаар.

Чолхе предложени

Чолхе - цхьаьнакхетта предложени а, цуьнгахь хуттургаш а, сацаран хьаьркаша.

Чолхе-карарчу предложенех кхетам балар. Чолхе-карарчу предложенехь карара хуттургаш а, хуттурган дешнаш а.

Т1етуху предложенийн грамматически билгалонаш.

Т1етуху предложени, цуьнан карчамаш. Т1етуху предложени а, т1етухучу предложенин карчамаш, кепаш, схемаш.

Шина я масех т1етуху предложенешцачолхе-карара предложенеш.

Цхьанакарара т1етуху предложенеш. Хьалха-т1аьхьаллин кепара т1етуху предложенеш.

Ийна чолхе предложенеш а, къамелан мур а.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь ц1оьмалг, ц1оьмалгаца т1адам, шит1адам, тире.

Ма-дарра а, лач а къамел

Ма-дарра а, лач а къамел довзийтар. Ма-даррачу къамелехь сацаран хьаьркаш х1иттор. Ма-дарра къамел лач къамеле дерзоран некъаш а, бакъонаш а. Цитаташкахь сацаран хьаьркаш х1иттор.

Нохчийн меттан суртх1отторан г1ирсаш а, исбаьхьаллин башхаллаш.

Пунктуаци

Йозанехь сацаран хьаьркаш х1итторан бакъонаш: т1адам, хаттаран хьаьрк, айдаран хьаьрк, дукхат1адамаш, ц1оьмалг, ц1оьмалгаца т1адам, шит1адам, тире, къовларш.

Раздел 2. Родная литература

Д1адолор. Довзийтар

Арсанов С.-Б. А.

Арсанов Саь1ид-Бейн дахар а, кхолларалла а. «Маца девза доттаг1алла» роман. Романехь къинхьегамхойн васташ кхолларан башхаллаш. Арсби а, цуьнан накъостий а: Джо, Таташ, Джабраил. Бено. Цуьнан г1иллакх-оьздангалла кхиаран хьелаш. Романехь зударийн васташ: Хедишат, Селима, Ульяшева. Романехь къаьмнашна юкъара доттаг1аллин тема гайтаран башхаллаш.

Литературан теори. Романах кхетам балар.

Мамакаев М.А.

Мамакаев Мохьмадан дахар а, кхолларалла а. «Орган т1ехь сатесна», «Т1улгаша а дуьйцу», «Даймахке», «Зама» стихотворенеш.«Зеламха»роман. Романан турпалхочун Зеламхан васт кхолларан башхаллаш. Романехь зударийн васташ: Бици, Зезаг. Зеламхас латтийначу къийсаман маь1на.Романан маь1на а, исбаьхьаллин башхаллаш а.

Литературан теори. Лирикех болу кхетам к1аргбар. Романах болу кхетам к1аргбар.

Ошаев Х. Д.

Ошаев Халидан дахар а, кхолларалла а. «Алун шераш» роман. Граждански т1еман хенахь Нохчийчохь лаьттина къийсам гайтар. Романан чулацамехь къаьмнашна юкъара доттаг1аллин уьйраш. Романан турпалхойн Шапиев Ахьмадан, Александр

Сачинан, Чергизов Амадин васташ дастаран башхаллаш.«Алун шераш»романан маь1на а, исбаьхьаллин башхаллаш а.

Литературан теори. Роман - эпопеях кхетам балар.

Гадаев.М.-С.

Гадаев Мохьмад-Салихьан дахар а, кхолларалла а. «Даймахке сатийсар», «Дай баьхна латта», «Рег1ара поп», «Гуьйренан зезаг», «Генара кехат», «Ц1ен Берд» стихотворенеш. Нохчийн литературехь Гадаев Мохьмад-Салихьан кхоллараллин механа.

Литературан теори. Стихах болу кхетам к1аргбар. Поэтически суртх1отторан г1ирсех болу кхетам к1аргбар.

Исаева М. С.

Исаева Марьяман дахар а, кхолларалла а. «Ирсан орам» роман. Васса а, Акаев Руслан а романехь гайтаран башхаллаш. Романехь кегийрхон васташ.Романехь къинхьегаман тема къасторан башхаллаш.

Литературан теори. Романехь дахар гайтаран башхаллаш.

Эдилов Х. Э.

Эдилов Хасмохьмадан дахар а, кхолларалла а. «Сийлаха» поэма.Поэмин турпалхойн Ибрах1иман, Сийлахин васташ кхолларан башхаллаш. Сийлаха а, Эдалха а. Ибрах1им а, Эдалха а.

Литературан теори. Лиро-эпически произведенех болу кхетам к1аргбар.

Музаев Н. Д.

Музаев Нурдинан дахар а, кхолларалла а. «Сатийсаман ницкъ» Нохчийчоьнан нефтахойн г1уллакхаш гайтаран башхаллаш. Ламчуьра жа1уьнийн дахар гайтаран башхаллаш. Романехь нохчийн г1иллакхаш, хьаша-да ларар гайтаран башхаллаш.

Литературан теори. Романах болу кхетам к1аргбар.

Гайсултанов 1. Э.

Гайсултанов 1умаран дахар а, кхолларалла а. «Александр Чеченский» повесть. Кегий йийсарш. Ша винчу юьрта кхаьчча, А.Чеченскийн хилла дог-ойла гайтаран башхаллаш. Алексадр Чеченскийн дахаран т1аьхххьара шераш повестехь гайтар.

Литературан теори. Исторически повестах кхетам балар.

Базоркин И.М.

Базоркин Идрисан дахар а, кхолларалла а. «Б1ешерийн боданера» романехь г1алг1айн къоман хьалхалера дахар гайтаран башхаллаш. «Б1ешерийн боданера»романан турпалхойн васташ кхолларан башхаллаш.

Казбеги А.

Казбеги Александран дахар а, кхолларалла а. «Элиса», «Да вийнарг», «Циция» повесташ.

Сулаев М.А.

Сулаев М. дахар а, кхолларалла а. «Сох муха эр дара адам», «Органан йистехь», «Сай» стихотворенеш. «Лаьмнаша ца диццдо» роман.

Литературан теори. Исбаьхьаллин литературехь васт кхолларах болу кхетам к1аргбар.

Айдамиров А. 1.

Айдамиров А. дахар а, кхолларалла а. «Еха буьйсанаш» роман.

Литературан теори. Исторически романах болу кхетам к1аргбар.

Ахматова Р.С.

Ахматова Р. дахар а, кхолларалла а. «Даймахке», «Тхо долчу дуьйла…» стихотворенеш. «Дагалецамийн новкъа» поэма.

Литературан теори. Лирически турпалхочух болу кхетам к1аргбар.

Сулейманов А. С.

Сулейманов А. дахар а, кхолларалла а. «Ламанан хьостанаш», «Маржа-я1, боцу ницкъ», «Ма дохко ваьлла со» стихотворенеш.

Литературан теори. Лириках, лирически турпалхочух кхетам к1аргбар.

Арсанукаев Ш.1.

Арсанукаев Ш. дахар а, кхолларалла а. «Весет», «Нагахь хьан г1о оьшуш…», «Нийсонан гимн», «Гиний шуна?», «Диццдина илли», «Ненан мотт» стихотворенеш. «Кхолламан сизаш» стихашкахь роман.

Литературан теори. Стихашца язйинчу романах кхетам балар.Поэтически маттах кхетам балар.

Окуев Ш.Хь.

Окуев Ш. дахар а, кхолларалла а. «Лай т1ехь ц1ен зезагаш» роман.

Литературан теори. Яккхий эпически жанрехь йолчу произведенех болу кхетам к1аргбар.

Шайхиев 1.Х.

Шайхиев 1. поэтически кхолларалла. «Нохчийчоь-1995», «Ч1аг1о» стихотворенеш. «Дерачу кхолламан кхиэл» стихашкахь повесть.

Литературан теори. Стихашца язйинчу повестах кхетам балар.

Рашидов Ш. Р.

Рашидов Ш. Поэтически кхолларалла. «Баланах дуьзна дог», «Пондар боьлху» стихотворенеш. «Аружа» поэма.

Литературан теори. Лирически говзарех болу кхетам к1аргбар. Стихаш кхолларан кепаш.

Гацаев С.А.

Гацаев С. дахар а, кхолларалла а. «Йише Маржане», «Хаьий хьуна, Фирдоуси…», «Хатта хьайна Саадига», «Цхьа а дац сан ойла къуьйлуш…», «Лоша эсала мох…», «Лалла хьайна некъаш мел ду…», «Б1аьсте хир ю - б1аьсте, б1аьсте!..» стихотворенеш.

Литературан теори. 1аламан лирикех болу кхетам к1аргбар.

Ахмадов М. М.

Ахмадов М. прозаически кхолларалла. «Сатоссуш, седарчий довш», «Маьрк1ажехь дитташ» романаш, «Зингатийн барз а ма бохабелаш» повесть.

Литературан теори. Литературин турпалхочух, сюжетах, композицех кхетам балар.

Дикаев М.Д.

Дикаев М. дахар а, кхолларалла а. «Стегаг ц1е», «Суна лаьа» стихотворенеш.

Литературан теори. Лирически стихотворенех болу кхетам к1аргбар.

Кибиев М.М.

Кибиев М. дахар а, кхолларалла а. «Ден къамел» стихотворени. «Шагат1улг» легенда. Литературан теори. Эпически, лирически долчух кхетам балар.

Бексултанов М. Э.

Бексултанов М. прозаически кхолларалла. «Наггахь, сайн сагатделча», «1аьржа б1аьрг», «Хьалхара парта», «Корталин Хантоти» дийцарш.

Литературан теори. Дийцарх болу кхетам к1аргбар.

Эльсанов И.И.

Эльсанов И. прозаически кхолларалла. «К1айн коч», «Баьчча», «К1ант ц1авар» дийцарш. «Ц1ег1ачу декхнийн боьлак» повесть.

Литературан теори. Исторически повестах болу кхетам к1аргбар.

Яндиев Д.Х.

Яндиев Д. поэтически кхолларалла. «Нене», «Хаза ю синтеме буьйса» стихотворенеш.

Литературан теори. Лударчу къаьмнийн поэзех кхетам балар.

Дешарна делла дерриге сахьташ192-сахьт

Дерриге ду -108 сахьт

Практически болх - 20 сахьт

Шаьш бен болх – 64 сахьт

3.Дешаран-тематикин план

Наименование разделов и тем	Содержание учебного материала, лабораторные работы и практические занятия, самостоятельная работа обучающихся, курсовая работа (проект) (если предусмотрены)	Объем часов	Уровень освоения
1	2	3	4
Раздел.1	**Родной язык**		
Тема 1.1 Нохчийн меттан дешнийн хазна.	**Чулацам**	1	
	Мотт юкъараллин г1ир бу.Адамийн уьйран, кхиаран,къийсаман г1ирс.Мотт ойланан дег1.Литературни мотт.Литературни метан законаш, норманаш. Лексика. Лексикологи. Семасиологи.Лексикографи.Лексика.Лексикологи.Семасиологи.Лексикографи.		
Шаьш бен болх. Реферат: «Ненан мотт – дахаран хазна».		1	
Тема 1.2 Омонимаш, синонимаш, антонимаш	**Чулацам**	2	
	Ширделла дешнаш. Дахарера д1аевлачу хуманийн ц1ерш. Керла дешнаш.		
Тема 1.3 Архаизмаш, историзмаш, неологизмаш	**Чулацам**	2	
	Синонимика.Маь1нийн,юьззина,фразеологически,стилистически,морфологически,синтаксически,текстови,лексически,грамматически синонимаш.		
	Практически болх №1	1	
	Дешнашна доьхьал синонимаш,антонимаш,омонимаш дало		
Шаьш бен болх. Лексиках 1амийнарг т1еч1аг1дар.		2	
Тема 1.4 Нохчийн меттан а, т1еэцна а дешнаш	**Чулацам**	2	
	Къаьмнийн меттанаш.Туркошкара,г1умкашкара, 1аьрбашкара, гуьржашкара, х1ирашкара,оьрсашкара нохчийн матте т1еэцна дешнаш.		
Тема 1.5 Литературни меттан лексикан тайпанаш а, диалекташ а.	**Чулацам**	2	
	Ц1ердешнийн грамматически классаш. Юкъара-литературни, къамелан, 1илманан,публицистически,книжни,г1уллакхан ,исбаьхьаллин литературан лексика. Литературни меттан норманаш. Лексически, орфографически,морфологически,синтаксически,орфоэпически, пунктуационни,фонетически,стилистическинорманаш		
Тема 1.6 Нохчийн меттан	**Чулацам**	2	

фразеологически карчамаш а, дошамаш а.	Дешнийн цхьаьнакхетар. Дешнийн парг1ат цхьаьнакхетар. Дешнийн ч1аг1делла цхьаьнакхетар.Фразеологи.Фразеологически цхьаьнакхетарийн тайпанаш:цхьаьна марзделла дешнаш,идиомаш,х1оттаман ц1ерш. П.К.Услар. А.Г.Мациев.Дошамийн тайпанаш.Нохчийн маттахь арахецна дошамаш.Дешан лексически маь1на.Дешан грамматически маь1на.		
	Практически болх №2	1	
	Х1ора диалектехь дешнаш далош,цаьрца предложенеш х1иттор		
Шаьш бен болх .Шира дешнаш 1амо		2	
Фонетикан хаамаш			
Тема 1.7 Мукъачу аьзнийн тайпанаш. Доца шеконан мукъа аьзнаш (а,у,и.)	**Чулацам**	2	
	Ч1ог1а а, к1еда а,деха а, доца а, балдийн а,балдийн доцу мукъа аьзнаш. Доца шеконан мукъа аьзнаш (а,у,и.)		
Тема 1.8 Нийсааларан бакъонаш. Дешнаш сехьадахаран бакъонаш	**Чулацам**	2	
	Орфоэпин бакъонаш.Дешнашкахь грамматически тохар нийса алар.		
	Практически болх № 3 Фонетически талла дешнаш	1	
Шаьш бен болх. 1.Фонетически талам 2.Орфоэпин бакъонаш 1амор		2	
Морфологи а, орфографи а.			
Тема 1.9 Нохчийн орфографех лаьцна боцца хаамаш. Доккха элп яздаран бакъонаш	**Чулацам**	2	
	Орфографин дакъош. Фонетически,морфологически, традиционно-исторически ,семантически принцип. Доккхаэлпяздаранбакъонаш		
Тема 1.10 Дешан латтам. Дошкхолларх а,дешнийн форманех а кхетам балар.	**Чулацам**	2	
	Схьадалаза, схьадаьлла дош.Гергара дешнаш. Орам.Дешхьалхе. Суффикс.Чаккхе.Лард.Дошкхоллар(словообразование)		
Шаьш бен болх. Конспекташ 1амор.		1	
Къамелан дакъош.			
Тема 1.11 Ц1ердешнийн легарш, церан нийсаяздар.	**Чулацам**	2	
	Легар.1-ра легар:-ца;-аца 2-г1а легар:-нца,-арца3-г1а легар:-ица, 4-г1а легар:-чуьнца		
Тема 1.12 Билгалдешнийн легарш а, церан нийсаяздар а.	**Чулацам**	1	
	Билгалдешнийн легарш.Лааме, лаамаза билгалдешнаш.		

Шаьш бен болх: Конспекташ 1амор		1	
Тема 1.13 Терахьдешнийн кхолладалар,легар, церан нийсаяздар а.	**Чулацам**	1	
	Масаллин терахьдош. Терахьдешнийн орамер аз хийцадалар.Чолхе декъаран терахьдешнашкахь дефис.		
Тема 1.14 Ц1ерметдешнийн легар нийсаяздар	**Чулацам**	1	
	Цхьаллин терахьехь ц1ерметдешнийн хийцадалар.Дукхаллин терахьехь хийцадалар.		
Шаьш бен болх . 1амийнарг т1еч1аг1дар.		2	
Тема 1.15 Хандешан хенийн чаккхенаш нийсаязъяр.	**Чулацам**	2	
	Ц1ердешнаш,билгалдешнаш, ц1ерметдешнаш, терахьдешнаш нийсаяздар а, легор а. Карара,х1инц-яхана,гуш яхана,яхана,хьалх-яхана,ихна,хила мега хан,хин йолу хан.		
Тема 1.16 Хандешан спряженеш, церан нийсаязъяр. Нийса йоцу спряжени.	**Чулацам**	2	
	Хандешан спряженеш, церан нийсаязъяр. Нийса йоцу спряжени, церан нийсаязъяр		
	Практически болх №4	1	
	Хандешнаш хенашца хийцар.Нийса йоцу спряженеш, билгал а йохуш текстащца болх бар.		
Тема 1.17 Куцдош, цуьнан тайпанаш	**Чулацам**	1	
	Куцдош,цуьнан тайпанаш, церан нийсаязъяр.		
	Практически болх №5	1	
	Морфологически талам		
Шаьш бен болх. Ц1ердешнийн легарш 1амор.		1	
Тема 1.18 Дешт1аьхье а,хуттургаш, дакъалгаш церан нийсаязъяр а.	**Чулацам**	2	
	Дешт1аьхье.Дешхьалхе. Цхьаьнакхетаран хуттургаш. Карара хуттургаш. Дозаран. Къасторан. Дуьхьалара. Довзийтаран, хуттургаш. Бахьанин,бехкамандустаран,кхеторан хуттургаш. Хаттаран, бакъдаран, дацаран, ч1аг1даран,бакъдаран-ч1аг1даран, хьастаран,айдаран, бахьанин,дустаран,бараман,пурбанан, тоамбаран-синтеман, ч1аг1даран-къасторан,дозатохаран		
Шаьш бен болх. Билгалдешнийн легарш 1амор		1	

Тема 1.19 Дийцаран, хаттаран, айдаран, т1едожоран предложенеш.	**Чулацам**	2	
	Аларан 1алашоне хьаьжжина предложенин тайпанаш.Дийцаран, хаттаран, айдаран, т1едожоран.Предложенехь дешнийн уьйр. Юьхьан, билгала-юьхьан,билгалза-юьхьан,юкъара-юьхьан,юьхьаза, ц1еран,яржаза,юьззина а,юьззина йоцу а предложенеш.		
Шаьш бен болх. Цхьалхечу предложенех лаьцна 1амор 1			
Тема 1.20 Подлежащиний, сказуеминий юккъехь тире.	**Чулацам**	2	
	Ц1еран х1оттаман сказуеми. Хандешан х1оттам. Юьхьан. Билгала-юьхьан.Билгалза - юьхьан.Юькъара-юьхьан. Юьхьаза. Ц1еран.Яржаза.Юьззина а,юьззина йоцу а. Цхьалхечу предложенийн кепаш.		
	Практически болх №6	1	
	Подлежащиний, сказуеминий юккъехь тире йиллар. Цхьалхечу предложенийн кепаш билгалъяхар		
Тема 1.21 Предложенин цхьанатайпанара меженаш, церан нийсаязъяр.	**Чулацам**	2	
	Яьржина цхьанатайпанара меженаш.Ц1оьмалг цхьанатайпанарчу межанашкахь.		
	Практически болх №7	1	
	Предложенехь цхьанатайпанара меженаш билгалъяхар.		
Шаьш бен болх. Т1едерзар,айдардешнаш 1амийнарг т1еч1дар 2			
Тема 1.22 Цхьанатайпанара а, цхьанатайпанара боцу, а къастамаш.	**Чулацам**	2	
	Цхьанатайпанара а, цхьанатайпанара боцу, а къастамаш. Деепричастин карчам. Причастин карчам. Предложенийн шакъаьстина меженаш		
Тема 1.23 Предложенин шакъаьстина меженаш	**Чулацам**	2	
	Предложенехь соцунг1ий, маь1ниций кхечу дешнех д1акьаьстачу меженех предложенин шакьаьстина меженаш олу.		
Тема 1.24 Латтаман дурс,цуьнан нийсаяздар	**Чулацам**	2	
	Шел хьалхарчу латтаман маь1на дуьззина нийса билгалдечу латтамах латтаман дурс олу.		
Тема 1.25 Т1едерзар, цуьнан нийсаяздар.	**Чулацам**	2	
	Т1едерзар, цуьнан нийсаяздар, а сацаран хьаьркаш а.		
	Практически болх №8	1	
	Предложенехь т1едерзар билгалдаккхар		
Тема 1.26	**Чулацам**	2	

Дешнаш-предложенеш х1аъ; х1ан-х1а.	айдардешнашкахь.Предложенин маь1нехь лела х1аъ; -х1ан-х1а дешнаш.		
Шаьш бен болх. Аларан 1алашоне хьаьжжина хуьлу предложенеш йийцар.		2	
Чолхе предложенеш.			
Тема 1.27 Чолхе – цхьанакхетта, карара предложени а, цуьнгахь хуттургаш а, сацаран хьаьркаш а.	**Чулацам**	2	
	Чолхе-цхьаьнакхетта предложени.Цхьаьнакхетаран хуттургаш. Хуттургаш йоцу чолхе предложени. Чолхе-карара предложени.Коьрта а, т1етуху, а предложени.Карара хуттургаш.		
Тема 1.28 Т1етуху а,ийна чолхе предложени а, цуьнан кепаш а.	**Чулацам**	2	
	Къастаман.Кхачаман.Хенан.Даран суьртан,бараман. Бахьанин 1алашонан.Бехкаман. Цхьанакарара т1етуху предложени. Хьалха - т1аьхьаллин карара т1етуху предложенеш.		
Тема 1.29 Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь сацаран хьаьркаш.	**Чулацам**	2	
	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахь сацаран хьаьркаш: Ц1оьмалг, ц1оьмалгца т1адам,шит1адам, тире.		
	Практически болх №9	1	
	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь сацаран хьаьркаш яхкар. Предложенехь цхьанакхетаран хуттургаш билгалъяхар. Синтаксически талла предложенеш.		
Шаьш бен болх. Конспекташ 1амор.		2	
Ма-дарра а,лач къамел а.			
Тема 1.30 Ма - дарра а, лачкъамел, а довзийтар.	**Чулацам**	2	
	Ма - дарра а, лачкъамел, а довзийтар.Сацаран хьаьркаш ма-даррачу къамелехь.		
	Практически болх №10	1	
	Ма-даррачу къамелехь сацаран хьаьркаш яхкар.Йозанехь,цитаташкахь сацаран хьаьркаш яхкар.		
Тема 1.31	**Чулацам**	2	

сацаран хьаьркаш	хьаьркаш язъяран бакъонах пайдаэцар.		
Шаьш бенболх. Ма-дарра а, лач, а къамел 1амор.		2	
Тема 1.32 Нохчийн меттан суртх1оттаран г1ирсаш а, исбаьхьаллин башхаллаш а	Чулацам	1	
	Нохчийн меттан суртх1оттаран г1ирсаш а, исбаьхьаллин башхаллаш а.Литературни меттан норманаш.Риторически т1едерзар.		
Раздел 2. Родная литература			
	Арсанов С.-Б.Дахар а, кхолларалла а.		
Тема 2. 1 Арсанов Са1ид-Бейн дахар а, кхолларалла а.	**Чулацам**	2	
	Довзийтар.Дахар а,кхолларалла а.Ссылкехь хила дахар. «Серло»газета кхоллар. Нохч-Г1алг1айн яздархойн Союзан правленин председатель. «Маца девза доттаг1алла» роман.		
Тема 2.2 «Маца девза доттаг1алла» романан дакъош.	**Чулацам**	2	
	Романехь къинхьегамхойн васташ кхолларан башхаллаш. Арсби а, цуьнан накъостий а: Джо, Таташ, Джабраил. Бено. Цуьнан г1иллакх-оьздангалла кхиаран хьелаш. Романехь зударийн васташ: Хедишат, Селима, Ульяшева. Романехь къаьмнашна юкъара доттаг1аллин тема гайтаран башхаллаш.		
Шаьш бен болх. Арсби а, цуьнан накъостий а. Бено, цуьнан г1иллакх-оьздангалла а.		1	

Мамакаев М.А. дахар а, кхолларалла а			
Тема 2.3 Мамакаев Мохьмадан кхолларалла.	**Чулацам**	1	
	«Грозненский рабочий» газетан редакторан заместитель.1926шо «Серло» газета. «Ц1ий хуьйдина лаьмнаш» поэма.Роман «Т1улгаша, а дуьйцу».		
Тема 2.4 Мамакаев Мохьмадан «Зеламха» роман	**Чулацам**	1	
	«Зеламха» романан композици. Зеламхин васт,цуьнан доьзал. Вайнехан дахаран хьелаш.Зеламха Грознерчу набахтера вадар.		
Шаьш бен болх. Тутмакхаш Соьлжа-г1ала кхачар.Романехь Зеламхин васт кхолларан башхаллаш (сочинени) Даймахке болу безам гайтар муха ду стихотворенехь?		**2**	
Ошаев Х.Д. дахар а, кхолларалла а			
Тема 2.5	**Чулацам**	**2**	

Дахар а, кхолларалла а. «Алун шераш» роман.	хьехархойн институтан директоран болх бар.Романан коьрта турпалхой.Церан васташ.Граждански т1ом. Асламбек Шерипов. Къаьмнийн доттаг1алла романехь.		
Шаьш бен болх. Сочинени. «Ошаев Халидан дахар а, кхолларалла а»		**2**	
Гадаев М-Салахьан дахар а, кхолларалла а			
Тема 2.6 Гадаев М.С. дахар а. кхолларалла а.	**Чулацам**	**2**	
	1928шарахь Ростов-г1ала деша вахар. Нохч-Г1алг1айн яздархойн Союзе балха вахар.Набахтехь хилла дахар. «Буьйсанан бере» сборник. Астрономица доьзна хаарш. «Даймахкесатийсар», «Дай баьхна латта»		
Тема 2.7 Гадаев М.Салахьан лирикехь безаман тема ,1аламан суьрташ	**Чулацам**	2	
	Гадаев М.Салахьан лирикехь 1алам а, адам а. «Даймехкан суьрташ», «Маьрк1ажан мур», «Дорцан марха».Адамийн дегнашкахь 1аламо кхуллуш йолу дог-ойла.		
	Практически болх№11	1	
	1.Гадаев М.Салахьан «Хаза хеттера суна хьо», «Малике», «Бэлин йиш», «Мунаева Саибате», «Некъаза безам», «Балхам»,		
Исаева М.С. дахар а, кхолларалла а			
Тема 2.8 Исаева М.С. дахар а, кхолларалла а. «Ирсан орам» романан дакъош	**Чулацам**	**2**	
	Къибседа Кавказан крайн женотделехь болх бар. «Г1амар», «Революционерийн илли» поэмаш.Нохч-Г1алг1айн краеведчески музейн директор. «Ирсан орам» роман кхоллар. Цу романехь къинхьегамхойн-интернационалистийн васташ.		
	Практически болх№12	1	
	«Ирсан орам» романан дакъош доьшуш цаьрца болх бар.		
Шаьш бен болх. «Ирсан орам». Хаттаршца болх бар, романан турпалхойн васташ довзийтар.		**2**	
Эдилов Х.Э. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.9 Эдилов Х.Э. дахар а, кхолларалла а. «Сийлаха» поэма.	**Чулацам**	**2**	
	Поэт,прозаик,публицист Эдилов Хасмохьмад. «Къинхьегаман байракх» газета. «Ленинан некъ» газета.Хьалхара поэма «Сийлаха». Ибрах1иман, Сийлахийн васташ помехь.		
	Практически болх№13	1	
	«Сийлаха» поэмин дакъош доьшуш цаьрца болх бар.		
Шаьш бен болх. Сочинени «Турпалхойн васташ».1амийнарг т1еч1аг1дар.		**2**	
Музаев Н.Д. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.10 Музаев Н.Д. Дахар а, кхолларалла а. «Сатийсаман ницкъ» роман.	**Чулацам**	2	
	Грозненски рабфакан студент. М.Горькийца доттаг1алла. «Нийсачу новкъахь г1улч», « Сан некъ»стихийн гуларш. «Сатийсаман ницкъ» романехь Нохчийчоьнан нефтяникийн г1уллакхаш.		

Гайсултанов I.Э. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.11 Гайсултанов 1.Э. дахар а, кхолларалла а. «Александр Чеченский» повесть	**Чулацам**	**2**	
	Берийни литературан бухбиллархо. Кхиамца чекхъяьккхира рабфак. Нохч-Г1алг1айн книжни издательствехь редактор. «Болат-г1ала йожар» книга. «Александр Чеченский» повестехь историчеки тема. Раевскийс д1авигар.Питербургехь цунна хилла дахар.Нохчочун ц1и. Даймехкан т1амехь дакъалацар. Александр Чеченскийн б1ахаллин г1уллакхаш.		
Шаьш бен болх. 1амийнарг т1еч1аг1дар. Доклад «Александр Чеченский».		**2**	
Базоркин И.М.Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.12 Базоркин И.М. Дахар а, кхолларалла а. Роман «Б1ешерийн боданера»	**Чулацам**	1	
	Г1алг1айн ц1еяххана яздархо. «Б1ешерийн боданера» романехь билгал бина мур,коьрта турпалхой ,церан васташ.		
	Практически болх№14	1	
	Романан дакъош доьшуш анализ яр		
Шаьш бен болх. «Б1ешерийн боданера», еша а, хаттаршца болх бар а.		**2**	
Александр Казбеги. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.13 Александр Казбеги. Дахар а, кхолларалла а Дийцарш «Циция», «Да вийнарг»,«Элиса»	**Чулацам**	2	
	Москвахь даьхна шераш.1879 шарахь Тбилисе д1авахар. «Дроэба» газета. Гуьржийн театр. «Элиса» повестехь 1алам.Дахар довзийтаран мехалла повестехь. Къаьмнийн юкъаметтигаш.Анзоран васт,Элисин васт.		
	Практически болх№15	1	
	Дийцарин дакъош доьшуш анализ яр		
Шаьш бен болх. Сочинени Александр Казбеги. Дахар а, кхолларалла а.		**2**	
Сулаев М. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.14 Сулаев М.А., дахар а, кхолларалла а. Цуьнан поэзии а, проза а	**Чулацам**	1	
	Поэт,прозаик,публицист,критик,гочдархо.Чекхъяьккхина Бакоха лоьрийн институт. «Безам», «Сийна лам», «Суна моьттура» стихаш. Поэтан коьрта теманаш:Даймахке болу ларам,безам,адамаллин тема.		
Тема 2.15 Байт «Сох муха эр дара адам?» «Лаьмнаша ца диццдо» роман.	**Чулацам**	**2**	
	«Сох муха эр дара адам?»стихотворенехь адамаллах лаьцна ен ойланаш. «Лаьмнаша ца диццдо» роман		
	Практически болх№ 16	1	

Шаьш бен болх. «Лаьмнаша ца дицдо» романехь кегийрхойн васташ, романан маь1на а, исбаьхьаллин васташ а.		2	
Айдамиров А.А. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.16 Айдамиров Абузаран кхолларалла. Романаш «Еха буьйсанаш» «Дагийна латта»	**Чулацам**	2	
	«Къинхьегаман байракх»газета. Нохч-Г1алг1айн пединститут историко-филологически факультет.Поэт,прозаик,публицист.		
	Практически болх №17	1	
	Романийн чулацамца болх бар «Еха буьйсанаш»«Дагийна латта»		
Шаьш бен болх. «Еха буьйсанаш» сочинении язъяр. Романехь 1амийнарг карладаккхар, т1еч1аг1дар.		2	
Ахматова Р.С. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.17 Ахматова Р.С., дахар а, кхолларалла а. «Даймахке» «Дагалецамийн новкъа» поэма.	**Чулацам**	2	
	Нохчийн зудчун-ламанхочун васт поэтан кхолларалехь.Лирически турпалхочун синхаамаш, Даймахке, халкъе йолу ойла. Стихотворенин анализ яр. Халкъан кхоллам. Поэмехь халкъан д1адаханчуй,х1инцалерчуй дахаран сурт.		
	Практически болх№18	1	
	«Дагалецамийн новкъа» поэма йоьшуш таллар.		
Шаьш бен болх. 1амийнарг т1еч1аг1дар. Поэмин анализ яр.		2	
Сулейманов А.С. (поэзи)			
Тема 2.18 Сулейманов А.С. Дахар а, кхолларалла а. «Шуьнехь дош»	**Чулацам**	2	
	Нохчийн этнограф, яздархо, поэт, публицист Сулейманов Ахьмад. Яздархочун кхоллареллехь г1иллакх-оьздангалла гайтаран тема. «Дахаран генаш». Къонахчун амалш.		
Тема 2.19 «Ламанан хьостанаш», «Маржа-я1, боцу ницкъ», «Ма дохко ваьлла со» стихотворенеш.	**Чулацам**	1	
	Поэт –лирик Сулейманов Ахьмад. Лирически турпалхочун васт, амалш. «Ламана хьостанаш», «Маржа-я1, боцу ницкъ», «Ма дохко ваьлла со» стихотворенеш.		
Шаьш бен болх. Сулейманов А.С. кхолларалех лаьцна сочинени язъяр.		2	
Арсанукаев Ш.А. (поэзии)			
Тема 2.20 Арсанукаев Ш.А. Дахар а, кхолларалла а. Роман«Кхолламан сизаш». «Ненан мотт»-байт.	**Чулацам**	1	
	Нохчийн поэт,публицист,гочдархо Арснукаев Шайхи.Яздархочун кхоллараллина коьрта теманаш. «Ненан мотт»стихотворенин маь1на нохчийн литературехь. Романан коьрта турпалхой, церан васташ,вовшашца церан йолу юкъаметтигаш.Исторически тематика романехь.		
	Практически болх №19	1	
	«Ненан мотт», «Весет», «Нагахь хьан г1о оьшуш», «Нийсонан гимн» «Гиний шуна?»,		

Шаьш бен болх. Арсанукаев Ш.А. кхоллараллех лаьцна сочинени. Роман «Кхолламан сизаш» шайн кхоллаелла ойла гайтар.		**2**	
Окуев Ш.Хь. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.21 Окуев Ш. дахар а, кхолларалла а. «Лай т1ехь ц1ен зезагаш» роман.	**Чулацам**	**2**	
	Окуев Ш. дахар а, кхолларалла а. «Лай т1ехь ц1ен зезагаш» . Литературан теори. Яккхий эпически жанрехь йолчу произведенех болу кхетам к1аргбар		
Шаьш бен болх. 1амийнарг т1еч1аг1деш, хаттаршна т1ехь болх бар.		**2**	
Шайхиев 1.Х. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.22 Шайхиев 1. кхолларалла. «Нохчийчоь-1995», «Ч1аг1о» «Дерачу кхолламан кхиэл» стихотворенеш.	**Чулацам**	**2**	
	Шайхиев 1.поэтически кхолларалла. «Нохчийчоь-1995», «Ч1аг1о» стихотворенеш. «Дерачу кхолламан кхиэл» стихашкахь повесть. Литературан теори. Стихашца язйинчу повестах кхетам балар.		
Шаьш бен болх. 1амийнарг т1еч1аг1деш, хаттаршна т1ехь болх бар.		**2**	
Рашидов Ш. Р. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.23 Рашидов Ш. Поэтически кхолларалла	**Чулацам**	**1**	
	Рашидов произведенийн коьрта тематика. Коьрта маь1на. Лирически турпалхочун васт.«Баланах дуьзна дог», «Пондар боьлху» стихотворенеш. «Аружа» поэма.		
Шаьш бен болх. 1амийначуьнан анотаци язъяр.		**1**	
Гацаев С.А. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.24 Гацаев С. дахар а, кхолларалла а.	**Чулацам**	2	
	Гацаев С. дахар а, кхолларалла а. «Йише Маржане», «Хаьий хьуна, Фирдоуси…», «Хатта хьайна Саадига», «Цкъа а дац сан ойла къуьйлуш…», «Лойша эсала мох…» стихотворенеш. Литературан теори. 1аламан лирикех болу кхетам к1аргбар		
Ахмадов М. М. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.25 Ахмадов М. прозаически кхолларалла.	**Чулацам**	1	
	Ахмадов М. прозаически кхолларалла. «Сатоссуш, седарчий довш», «Маьрк1ажехь дитташ» романаш, «Зингатийн барз, а ма бохабелаш» повесть. Литературан теори. Литературин турпалхочух, сюжетах, композицех кхетам балар.		
Тема 2.26 «Сатоссуш, седарчий довш» роман.	**Чулацам**	1	
	Коьрта маь1на.Турпалхойн васташ,церан амалш кхиаран хьелаш.		
Шаьш бен болх. Реферат «Г1иллакх-оьздангалла»		**1**	
Дикаев М.Д. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.27	**Чулацам**	2	

	теори. Стихийн коьрта маь1на.Нохчийн г1иллакх-оьздангалла. Лирически турпалхочун васт.		
Шаьш бен болх. Реферат - Цуьнан поэзехь яхь, къоман оьздангалла гайтаран башхаллаш.		2	
Кибиев М.М. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.28 Кибиев М. дахар а, кхолларалла а. «Ден къамел» стихотворени	**Чулацам**	1	
	Кибиев М. дахар а, кхолларалла а. «Ден къамел» стихотворени. «Шагат1улг» легенда. Литературан теори. Эпически, лирически долчух кхетамбалар		
	Практически болх №20	1	
	Кибиев Мусбекан произведенешках дайн а,доьзалийн юкъаметтиг.		
Шаьш бен болх. Сочинени «Кибиев.М.М. дахар а, кхолларалла а».		**2**	
Бексултанов М. Э. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.29 Бексултанов М. прозаик «Наггахь, сайн сагатделча», «Хьалхара парта»дийцарш.	**Чулацам**	**1**	
	Бексултанов М. прозаически кхолларалла. «Наггахь, сайн сагатделча», «1аьржа б1аьрг», «Хьалхара парта», «Корталин Хантоти» дийцарш. Литературан теори. Дийцарх болу кхетам к1аргбар.		
Шаьш бен болх. Бексултанов М.Э. поэтически кхоллараллах доклад язъяр.		**2**	
Эльсанов И.И. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.30 Эльсанов И. прозаически кхолларалла. «К1айн коч», «Баьчча»дийца	**Чулацам**	**1**	
	Эльсанов И. прозаически кхолларалла. «К1айн коч», «Баьчча», «К1ант ц1авар» дийцарш «Ц1ег1ачу декхнийн боьлак» повесть. Литературан теори. Исторически повестах болу кхетам к1аргбар.		
Шаьш бен болх. «Ц1ег1ачу декхнийн боьлакх». Повестах лаьцна 1амийнарг т1еч1аг1дар.		**2**	
Яндиев Д.Х. Дахар а, кхолларалла а.			
Тема 2.31 Яндиев Д. поэтически кхолларалла.	**Чулацам**	2	
	Яндиев Д. поэтически кхолларалла. «Нене», «Хаза ю синтеме буьйса» стихотворенеш. Литературан теори. Луларчу къаьмнийн поэзех кхетам балар.		
Итоговая аттестация в форме дифференцированного зачета			
Итого		**192**	

3.1 УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ И МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ

ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

Родной язык и родная литература

Освоение программы учебной дисциплиныродной язык и литература обеспечивается наличием учебного кабинета, в котором имеется свободный доступ в Интернет во время учебного занятия и в периодвнеучебной деятельности обучающихся.

Помещение кабинета удовлетворяет требованиям Санитарно-эпидемиологическихправил и нормативов (СанПиН 2.4.2 № 178-02) и оснащено типовым оборудованием, в том числе специализированной учебной мебелью и средствами обучения, достаточными для выполнениятребований к уровню подготовки обучающихся.

В кабинете имеется мультимедийное оборудование, посредством которогоучастники образовательного процесса могут просматривать визуальную информациюпо русскому языку, создавать презентации, видеоматериалы, иные документы.

В состав учебно-методического и материально-технического обеспечения программы учебной дисциплины Чеченский язык входят:

- многофункциональный комплекс преподавателя; наглядные пособия (комплекты учебных таблиц, плакатов и др.)
- информационно-коммуникативные средства;
- экранно-звуковые пособия;
- комплект технической документации, в том числе паспорта на средства обучения, инструкции по их использованию и технике безопасности;

3.2 РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА

Дешархошна:

1. Джамалханов З.Д., Чинхоева Т.Н. «Нохчийн мотт» 10-11-чуй классашна. Грозный ГУ «Книжное издательство» 2002 шо.

Хьехархочунна:

1. Джамалханов З.Д., Чинхоев Т.Н. «Нохчийн мотт» 10-11-чуй классашна. Грозный ГУ «Книжное издательство» 2002 шо.
2 Джамалханов З.Д., Мачигов М.Ю. «Нохчийн мотт» 1-ра дакъа. Педучилищан студенташна учебник. Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1985 шо.
3 Джамалханов З.Д., Мачигов М.Ю. «Нохчийн мотт» 2-г1а дакъа «Синтаксис». Педучилищан студенташна учебник. Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1985 шо.
4 Джамалханов З.Д., Хамидова З.Х. «Юккъерчу школийн лакхарчу классашкахь ненан мотт а, литература а хьехар» Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1972 шо.
5. Тимаев А. Д. «Х1инцалера нохчийн мотт» Лексикологи, фонетика, морфологи. Соьлжа-Пала 2011 шо.
6. Эсхаджиев Я. У. «Юккъерачу школехь нохчийн меттан орфографи а, пунктуаци а 1амор» 5-11 классашна. Грозный Издательство«Арфа-Пресс» 2010 шо.
7. Арсаханов И. А. «Х1инцалера нохчийн мотт» Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1965 шо.
8. Гайсултанов 1.Э., Аушева Ф.М. «Ненан мотт а, литература а хьехарехь зеделларг» Грозный Нохч-Г1ал г1айн книжни издательство 1966шо.
9. Эдилов С.Э. «Самукъане грамматика» 5-11 классашна. Соьлжа-г1ала 2010 шо.
10. Эдилов С.Э. «Нохчийн меттан практикум» Соьлжа-Г1ала Издательство «Арфа-Пресс» 2011 шо.
11 Тимаев А.Д., Ирезиев С.-Х. С.-Э., Абубакаров А.Х «Нохчийн меттан морфологин практически курс» Грозный ФГУП «ИПК «Грозненский рабочий» 2012 шо.
12. БашироваХ.Б. «Синтаксис» Назрань-2009.
13. Баширова Х.Б. «Чеченская диалектология» Назравь-2009.
14. Ахмадов М.М. «Нохчийн мотт» (тексташ, хаттарш, т1едахкарш). Нальчик-г1ала ГУЛ «Полиграфкомбинат» 2002 шо.
15.ЧокаевК.З. «Морфология чеченского язык;» (словообразование частей речи). Грозный 2010 шо.
16.Джамалханов З.Д., Эсхаджиев Я.У. «Юккъерчу школашна нохчийн меттан программаш» 5-11-чуй классаша. Грозный Издательство ООО Фирма «Глобус» 2002 шо.

Дешархошна:

1. Уциев А.Х., Чираева Р.А. «Нохчийн литература» 11-чу классанатекстийнгулар. Грозный ГУП «Книжное издательство» 2009 шо.
2. ТуркаевХь.В., Туркаева Р.А. «Нохчийн литература» 11-чу классана учебник. Грозный ГУП «Бибколлектор» 2011 шо.

Хьехархочунна:

1. Арсанукаев А. М, Эдилов С. Э., Арсанукаев А.-Б. А. «Юккъерчу школашна нохчийн литературин программаш» 5-11-чуй классаша. Грозный Издательство ООО фирма «Глобус» 2002 шо.
2. Джамалханов 3. Д., Хамидова 3. Х. «Юккъерчу школийн лакхарчу классашкахь ненан мотт а, литература а хьехар» Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1972 шо.
3. Уциев А. Х., Чираева Р. А. «Нохчийн литература» 11-чу классана текстийнгулар. Грозный ГУП «Книжное издательство» 2009 шо.
4. Туркаев Х. В., Туркаева Р. А. «Нохчийн литература» 11-чу классана учебник. Грозный ГУП «Бибколлектор», 2011 шо.
5. Арсанукаев 1. М.. «Юккъерчу школехь лирически а, лиро-эпически а произведенеш 1амор» Грозный Нохч-Г1алг1айн книжни издательство 1984 шо.
6. Чентиева М. Д. «Нохчийн литературин урокашкахь дешархойн къамел кхиор а, классал арахьа цаьрцаб олх бар а» 5-8 классашкахь. Грозный «Книга» 1992 шо.
7. Минкаилов Э. С. «Нохчийн литературеххий, барта кхолламаллеххий» ЗАОр «НИИ «Джангар» г. Элиста 2007 шо.
8. Арсанукаев 1. М. «Школехь исбаьхьаллин произведении таллар» Грозный Издательство АРФА-ПРЕСС 2008 шо.
9. Арсанукаев 1. М. «Нохчийн литературин 1илманан терминийн луг1ат» ФГУП «ИПК Грозненский рабочий» Соьлжа-Пала 2010 шо.
10. Эльдаров 1. А., Уциев А. Х. «Нохчийн литература» 9-11 -чуй классашна дешаран пособи. ООО «Тетрограф» г.Нальчик 2011 шо.
11. Эльдаров 1. А., Саралиев 1. Х. «Нохчийн литература хьехаран некъаш» ЗАОр «НИИ «Джангар» г. Элиста 2009 шо.
12. Арсанукаев 1. М. «Язык. Литература. Школа» Грозный Издательство АРФА-ПРЕСС 2012 шо.

3.3 КОНТРОЛЬ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ

Результаты обучения (освоенные умения, усвоенные знания)	Формы и методы контроля и оценки результатов обучения
1	2
Умения:	
тайп-тайпанчу хот1ийн (стилан), жанрийн тексташ массо кепара ешар карадерзор; --билгалбинчу барамехь яцйина (план, юхасхьайийцар изложени, конспект) ладоьг1на я д1аешна текст юха схьайийца хаар; --тайп-тайпана юкъараллин хьелаш тидаме а оьцуш, къамелдарехь а, дийцаре даршкахь, дискуссешкахь дакъа лаца а, барта а, йозанан а аларш кхолла а хаар; --шенна хаарш лаха а, карадерзо а хаар; --тайп-тайпанчу хаамийн хьостанашца, интернетан г1ирсашца а цхьаьна, болх бан а, справочни литературех а пайда эца хаар: --билгалйинчу темина коьчал схьахаржа а, иза цхьана къепе ерзо а хаар; таллам бан а, цхьаъ вукхуьнца юста а, схьагайта а, жам1аш дан а, юкъара маь1на даккха а, шена хетарг т1еч1аг1деш, делил дало	Фронтальный опрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся. Оценка действий обучающихся на практических работах.

а хаар; оьрсийн мотт 1аморехь нохчийн маттах пайда эца хаар; ша дечу къамелан терго яран хааарш карадерзор; меттан башхаллех пайда эца хааар (нохчийн меттан, оьрсийн меттан, кхечу пачхьалкхийн метттанийн, литературин урокашкахь	
Знания:	

Предметных: – дешан искусствон вастийн башхаллаш; – 1амийначу литературин говзарийн чулацам; – яздархойн дахарх а, кхоллараллех а коьрта хаамаш; – историко-литературин некъаш кхиаран бакъонаш а, литературин тайпанаш а;литературин теорин коьрта кхетамаш а; – литературин говзаран чулацам схьабийца хаар; – исбаьхьаллин говзалла талла хаар (тематика, проблематика, васташ, композицин башхаллаш, чулацаман мехалла, меттан исбаьхьаллин г1ирсаш); – 1амийна цхьа дакъа таллар и говзаран проблематикица йозуш хиларх кхетор; – исбаьхьаллин литература юкъараллин дахарца а, культурица а юстар; – 1амийначу литературин говзарийн чулацам дахарций, историн хиламашций буоза хаар; – литературин гуттар а долу хаттарш, лехамаш, 1алашонан гар; – говзар карарчу заманца юста хаар; – говзаран тайпа а, жанр а къастор; – литературин говзарш вовшашца юстар; – авторна хеташдерг билгалдаккхар; – 1амийна говзарш нийса ешар; – ешначу говзарх лаьцна шена хетарг алар; – ешначу говзаршна рецензеш язъян, царех лаьцна сочиненеш язъян хаар.	Фронтальныйопрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся.

1	2
Умения:	
- говзар т1ера исбаьхьаллин суьрташ шайн ойланехь юха ах1итто; – литературин говзар шен жанран а, идейно-исбаьхьалин а башхаллашка хьаьжжина къасто; – исбаьхьаллин говзар муьлхачу литературин тайпанан ю (эпически, лирически, драматически) билгалдаккха; – литературин говзаран коьрта проблемаш билгалъяха; – цхьана я масех говзаран турпалхойн васташ вовшех дустуш сто; – говзарехь сюжетан, д1ах1оттаман, вастийн исбаьхьалин суртх1отторан г1ирсийн цхьаалла гучуяккха а, маь1на дан а; – говзаран турпалхошка а, цу т1ерачу хиламашка а авторан болу хьежамаш билгалбаха; – ешначу говзарх а, цуьнан турпалхойх а шайна хетарг бух уш ч1аг1дан; – ибаьхьаллин говзар къастош еша; – шаьш кхочушбечу барта а, йозанан а белхан план х1отто; – барта а, йозанан а тайп-тайпана сочиненеш кхолла; – литературин хьокъехь а, юкьараллин дахарх лаьцна а йолчу статьян план, тезисаш, конспект х1отто; – литературин материал т1ехь доклад, къамел кечдан (цхьана-шина книгех пайда оьцуш); – шаьш ешначу книгина рецензи язъян; – ишколан дахарх лаьцна доклад, къамел кечдан	- Устные сообщения обучающегося (доклад, реферат,) - Устный опрос обучающегося . Фронтальныйопрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся. Оценка действий обучающихся на практических работах.

Знания:	
дешан искусствон вастийн башхаллаш; – 1амийначу литературин говзарийн чулацам; – яздархойн дахарх а, кхоллараллех а коьрта хаамаш; – историко-литературин некъаш кхиаран бакъонаш а литературин тайпанаш а;литературин теорин коьрта кхетамаш а; – литературин говзаран чулацам схьабийца хаар; – исбаьхьаллин говзалла талла хаар (тематика, проблематика, васташ, композицин башхаллаш, чулацаман мехалла, меттан исбаьхьаллин г1ирсаш); – 1амийна цхьа дакъа таллар и говзаран проблематикица йозуш хиларх кхетор; – исбаьхьаллин литература юкъараллин дахарца а, культурица а юстар; – 1амийначу литературин говзарийн чулацам дахарций, историн хиламашций буоза хаар; – литературин гуттар а долу хаттарш, лехамаш, 1алашонан гар; – говзар карарчу заманца юста хаар; – говзаран тайпа а, жанр а къастор; – литературин говзарш вовшашца юстар; – авторна хеташдерг билгалдаккхар; – 1амийна говзарш нийса ешар;	- Устные сообщения обучающихся, рефераты, творческие работы (эссе, публицистическая статья). Фронтальныйопрос Тестирование. Оценка результатов самостоятельной работы обучающихся. Оценка действий обучающихся на практических работах.

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ ЧЕЧЕНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
(Минобрнауки ЧР)

364021, г. Грозный,
ул. им. академика М.Д. Миллионщикова, 67 «а»
тел.: 8 (8712) 22-27-42, факс: 22-51-88
E-mail: mail@mon95.ru
http://www.mon 95.ru
ОКПО 45266617, ОГРН 1022002542737
ИНН/КПП 2020001415/201401001

НОХЧИЙН РЕСПУБЛИКИН ДЕШАРАН А, IИЛМАНАН А МИНИСТЕРСТВО

364021, Соьлжа-Г1ала
академикан М.Д. Миллионщиковн ц1арах урам, 67«а»
тел.: 8 (8712) 22-27-42, факс: 22-51-88
E-mail: mail@mon95.ru
http://www.mon 95.ru
ОКПО 45266617, ОГРН 1022002542737
ИНН/КПП 2020001415/201401001

16.06.2022 № 1201/07-42
На № ________ от ________

Руководителям профессиональных образовательных организаций Чеченской Республики

Министерство образования и науки Чеченской Республики направляет для сведения копию письма министра Чеченской Республики по делам молодёжи Ибрагимова И.М-Х. о проведении любительских республиканских соревнований по шашкам.

Прошу рассмотреть возможность участия в соревнованиях.

Приложение: на 1 л.

Директор департамента профессионального образования и науки

А. С-А. Гатаев

Мукуев Магомед Ахмадович, отдел методического сопровождения профессионального образования, начальник, 8(928) 735-39-32, metodmoin@mail.ru

**МИНИСТР
ЧЕЧЕНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ПО ДЕЛАМ МОЛОДЕЖИ**

пр. В.В. Путина, 4, г. Грозный,
Чеченская Республика, 364024
тел.: (8712) 22-40-52, факс: (8712) 22-40-52
e-mail: info@chechenmol.ru; http://www.chechenmol.ru
ОКПО 52511141; ОГРН 1212000007163;
ИНН/КПП 2014032373/201401001

**НОХЧИЙН РЕСПУБЛИКИН
КЕГИРХОЙН ГIУЛЛАКХИЙН
МИНИСТР**

Путин В.В. пр., 4, Соьлжа-Г1ала,
Нохчийн Республика, 364024
тел.: (8712) 22-40-52, факс: (8712) 22-40-52
e-mail: info@chechenmol.ru; http://www.chechenmol.ru
ОКПО 52511141; ОГРН 1212000007163;
ИНН/КПП 2014032373/201401001

15.06.2022 № 1131
На № __________ от __________

Министру образования и
науки Чеченской Республики
Дааеву Х-Б.Б.

Уважаемый Хож-Бауди Буарович!

Сообщаю, Министерство Чеченской Республики по делам молодежи в рамках Ежегодного фестиваля народного творчества «Беноевская весна - 2022» планирует проведение любительских республиканских соревнований по шашкам.

Соревнования пройдут 23 июня 2022 года в высокогорном селе Беной Ножай - Юртовского муниципального района республики.

Участниками могут быть молодые люди от 18 до 35 лет.

Заявки на участие в мероприятии подаются до 20 июня 2022 года по номеру телефона: 8(965) 458-45-69 (Батыров Шадид).

Победители и призеры будут награждены дипломами и ценными подарками.

Прошу довести информацию о соревнованиях до обучающихся общеобразовательных учреждений (9-11 кл.) и учреждений среднего профессионального образования республики.

С уважением,

И.М-Х. Ибрагимов

Алдамов Джонсар Вахаевич, отдел социальной политики, начальник
+7(989)912-73-89, info@chechenmol.ru

Вход. № 1201/07-12
15 06 22